

**Προετοιμάζοντας δασκάλους για την καλλιτεχνική αγωγή
στα παιδιά της προσχολικής ηλικίας.
Μια συγκριτική διερεύνηση του μαθήματος της καλλιτεχνικής
εκπαίδευσης στο Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Αγωγής
του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και του Τμήματος Πλαστικών
Τεχνών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.**

Αραπάκη Πολυξένη

*Επίκουρη Καθηγήτρια Παιδαγωγικού Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης του
Πανεπιστημίου Θεσσαλίας*

Δέδος Ζήκος

*Επίκουρος Καθηγητής Τμήματος Πλαστικών Τεχνών και Επιστημών Τέχνης του
Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Α)Εισαγωγή

Η εκπλήρωση των στόχων που η εκπαίδευση θέτει στις σύγχρονες κοινωνίες θα ήταν αδύνατη χωρίς την ενεργό και αποτελεσματική συμμετοχή του εκπαιδευτικού στην τέλεση της παιδαγωγικής πράξης. Το παιδαγωγικό ενέργημα και το φαινόμενο της μάθησης, βασικές συνιστώσες της ανθρώπινης γνώσης και εμπειρίας, στηρίζονται πάνω σε μια τριπλή πολικότητα. Την αλληλεπίδραση εκπαιδευτικών, μαθητών και αναλυτικών προγραμμάτων. Η απουσία μιας εκ των τριων παραμέτρων, ακυρώνει στο σύνολό της την ίδια εκπαιδευτική διεργασία. Η παιδαγωγική λοιπόν συγκρότηση της φυσιογνωμίας του εκπαιδευτικού αποτελεί βασική προϋπόθεση για την τέλεση του διδακτικού έργου και την εκπλήρωση του ρόλου που ο θεσμός της εκπαίδευσης αναλαμβάνει στις μέρες μας.

Το περίγραμμα του σύγχρονου εκπαιδευτικού με τις μορφές μέσα από τις οποίες αυτό σκιαγραφείται στα προγράμματα σπουδών των ελληνικών σχολείων και στη δική μας περίπτωση, αυτών της καλλιτεχνικής αγωγής στα παιδιά της προσχολικής ηλικίας και των μικρών τάξεων του δημοτικού, αποτελεί και το θέμα που πραγματεύεται η παρούσα εισήγηση.

Η προβληματική που αφορά στο θέμα μας κινείται γύρω από δύο βασικά ερωτήματα τα οποία όμως είναι συναφή μεταξύ τους και οφείλουν να διερευνηθούν από κοινού. Το πρώτο ερώτημα σχετίζεται με το ζήτημα της ταυτότητας του εκπαιδευτικού της τέχνης σε σχέση με ένα γνωστικό αντικείμενο το οποίο επιδέχεται πολλαπλών σημασιών και διακρίνεται για την αμφισημία του, ενώ το δεύτερο αφορά στην μεθοδολογική προσέγγιση και οριοθέτηση του πεδίου της τέχνης. Η περιγραφή λοιπόν της ταυτότητας του δασκάλου των καλλιτεχνικών θέτει ως προϋπόθεση την αποσαφήνιση του γνωστικού αντικειμένου που ο δάσκαλος οφείλει να διδάξει στα παιδιά της προσχολικής ηλικίας, δηλ της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης σε σχέση με τους ευρύτερους στόχους που θέτουν τα αναλυτικά προγράμματα στο χώρο της προσχολικής αγωγής.

Την προετοιμασία και κατάρτιση του εκπαιδευτικού ως επαγγελματία στη χώρα μας αλλά και σε όλες τις χώρες όπου η εκπαίδευση ως θεσμός έχει γίνει κρατική υπόθεση, έχουν αναλάβει σήμερα οι πανεπιστημιακές σχολές. Στην Ελλάδα η διδασκαλία της καλλιτεχνικής αγωγής έχει ανατεθεί τόσο σε εκπαιδευτικούς, απόφοιτους παιδαγωγικών τμημάτων, όσο και καλλιτέχνες απόφοιτους σχολών Καλών Τεχνών που έχουν όμως αποκτήσει την παιδαγωγική επάρκεια.

Το Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και το Τμήμα Πλαστικών Τεχνών και Επιστημών της Τέχνης του πανεπιστημίου Ιωαννίνων εμπειριέχουν μέσα στο πλαίσιο δραστηριοτήτων τους και την κατάρτιση εκπαιδευτικών οι οποίοι θα κριθούν κατάλληλοι να διδάξουν αισθητική αγωγή σε παιδιά της προσχολικής ηλικίας. Αυτό που επιχειρείται σ' αυτήν την εισήγηση είναι να αναδείξει μέσα από τις ιδιαιτερότητες του κάθε τμήματος, τις ομοιότητες και τις διαφορές του περιεχομένου των γνωστικών αντικειμένων που αφορούν στην παιδαγωγική κατάρτιση και επάρκεια των υποψηφίων εκπαιδευτικών αλλά και τους κοινούς τους στόχους μέσα από μια συγκριτική διερεύνησή τους στα παραπάνω τμήματα. Οι στόχοι της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης ενσωματώνονται εδώ στους ευρύτερους στόχους της γενικής εκπαίδευσης που έχουν ως αποστολή την δημιουργία μιας ηθικής και μιας κουλτούρας «δημοκρατικού ιδεώδους», που θα μπορούν να καταστήσουν τους μαθητές ικανούς να λειτουργήσουν σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο ως υπεύθυνοι πολίτες σε δημοκρατικές κοινωνίες του σήμερα και του αύριο.

Β) Η ταυτότητα και το αντικείμενο διδασκαλίας του δασκάλου της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης ως ζήτημα υπό συνεχή διαπραγμάτευση.

Πριν περιγράψουμε τον τρόπο συγκρότησης του δασκάλου των καλλιτεχνικών στα πανεπιστημιακά τμήματα που προαναφέρθηκαν, οφείλουμε να απαντήσουμε στα δύο ερωτήματα που απορρέουν από την προβληματική αυτής της εισήγησης και αφορούν το μεν πρώτο στην ταυτότητα του δασκάλου της τέχνης και το άλλο στο γνωστικό αντικείμενο που αυτός διδάσκει.

Ένας ορισμός του εκπαιδευτικού των καλλιτεχνικών προκύπτει πρωτίστως μέσα από την περιγραφή του χώρου και των δραστηριοτήτων του ως επαγγελματία. Σύμφωνα με τον Alan Thornton, «ένας καθηγητής καλλιτεχνικών είναι ένα άτομο που λειτουργεί με τη διπλή του ιδιότητα ως καλλιτέχνης και δάσκαλος, παράγοντας και διδάσκοντας τέχνη και είναι αφιερωμένος σε αμφότερες τις ιδιότητες σε επίπεδο επαγγελματία.» (Alan Thornton, 2005 σελ.166-174) Αυτό καθίσταται περισσότερο σαφές σε τομείς αποσχόλησης στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση και τις επαγγελματικές σχολές ή ακόμα και την τριτοβάθμια εκπαίδευση όπου το αντικείμενό που αφορά τις καλλιτεχνικές του δραστηριότητες είναι περισσότερο εξειδικευμένο.

Το πεδίο, μας λέει, της εικαστικής εκπαίδευσης αποτελεί ένα χώρο όπου εμπλέκονται τρεις κόσμοι. Ο κόσμος της εκπαίδευσης, ο κόσμος της τέχνης και ο κόσμος της εκπαίδευσης της τέχνης. Η παιδαγωγική διάσταση σχετίζεται με το ίδιο το παιδαγωγικό ενέργημα ως μετάδοση γνώσεων και δεξιοτήτων από τον δάσκαλο στο μαθητή, η τέχνη ορίζει το πεδίο του γνωστικού περιεχομένου και η εικαστική εκπαίδευση συνίσταται στις μεθοδολογίες και την ιδιαιτερότητα αντιμετώπισης του γνωστικού πεδίου.

Στην προσπάθεια να ορίσουμε τον εικαστικό καλλιτέχνη ως επαγγελματία, αυτός συνδέεται στις μέρες μας με την διαχείριση της εικόνας και τις οπτικές τέχνες. Όμως ένα μεγάλο μέρος της σύγχρονης τέχνης συμπεριλαμβάνει και καλλιτεχνικά πεδία υβριδικής μορφής όπου οπτικές τέχνες και άλλες μορφές καλλιτεχνικής έκφρασης αλληλοεισδύουν η μία στους χώρους της άλλης (χορός εγκαταστάσεις, σινεμά, θεατρικά δρώμενα, κλπ). Συνεπώς ο δάσκαλος των καλλιτεχνικών εμπλέκεται στο χώρο του σχολείου και με άλλους επαγγελματίες όπως οι μουσικοί ή οι δάσκαλοι της θεατρικής αγωγής που στο σύνολό τους λειτουργούν κάτω από μια κοινή ομπρέλα αντικειμένων που φέρουν το όνομα της αισθητικής αγωγής. Αυτό είναι εμφανές στον τρόπο δόμησης και οργάνωσης του αναλυτικού προγράμματος όχι μόνο στη χώρα μας αλλά και στην πλειονότητα των χωρών της Ευρώπης και των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής.

Στη χώρα μας στο πλαίσιο της τελευταίας μεταρύθμισης που έγινε στο χώρο της σχολικής εκπαίδευσης την ευθύνη και εποπτεία παραγωγής αναλυτικών προγραμμάτων είχε το παιδαγωγικό ινστιτούτο. Στο Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών πάνω στο οποίο στηρίχθηκε η συγγραφή των σχολικών εγχειριδίων και άρχισε να εφαρμόζεται στις αρχές του 2000, περιγράφονται επακριβώς, ο στόχος, οι σκοποί και το περιγράμμα του μαθήματος της εικαστικής αγωγής (Ε.Π.Π.Σ. ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ-ΑΘΗΝΑ 1998, σελ 5-24)). Αυτή αποτελεί μέρος ενός ευρύτερου γνωστικού πεδίου που ασχολείται με το φαινόμενο της τέχνης και περιλαμβάνει τρία επί μέρους γνωστικά αντικείμενα Η άρθρωσή τους έχει ως ακολούθως. Αισθητική αγωγή. α):Εικαστικά, β) μουσική αγωγή, γ) θεατρική αγωγή.

Το φαινόμενο της Τέχνης εδώ αντιμετωπίζεται μέσα από την επικοινωνιακή του διάσταση ως μια μορφή γλώσσας όπου το κάθε επιμέρους πεδίο, εικαστικό, μουσικό, θεατρικό, διαθέτει τους δικούς του σημειολογικούς κώδικες. Ως γλωσσικό σύστημα αυτή διαθέτει τρεις βασικές παραμέτρους. Τον δημιουργό, ως πομπό του κωδικοποιημένου μηνύματος, το έργο τέχνης ως κωδικοποιημένο μήνυμα και τον θεατή, ακροατή ή αναγνώστη, που αποτελούν τον δέκτη του μηνύματος.

Τόσο η θεωρία όσο και η πράξη στην διδακτική της τέχνης δεν αποτελούν διακριτά πεδία αλλά ένα χώρο όπου αυτές αλληλοσυμπληρώνονται. Δίνεται εδώ ιδιαίτερη έμφαση στην ιδιαιτερότητα του φαινομένου της Τέχνης και τη βιωματική της προσέγγιση.

Ως αναφορά την εικαστική αγωγή το Ε.Π.Π.Σ. εστιάζει κυρίως στην αναγκαιότητα των εικαστικών τεχνών στην σύγχρονη εποχή, εισάγοντας στην καθημερινότητα του παιδιού το έργο τέχνης ως πολιτισμικό αγαθό σε σχέση με τις αξίες, την πολιτισμική κληρονομία και την κουλτούρα της χώρας μας αλλά και του παγκόσμιου πολιτισμού εν γένει. Στα πολιτισμικά αγαθά δεν περιλαμβάνονται μόνο τα ανθρώπινα δημιουργήματα αλλά και το φυσικό περιβάλλον. Αναδεικνύεται εδώ η σημασία της τέχνης ως παγκόσμιας γλώσσας η οποία είναι ικανή να γκρεμίσει στερεότυπα και να συμφιλιώσει πατριωτισμό και κοσμοπολιτισμό, προωθώντας την ειρηνική συνύπαρξη των λαών μέσα από την ενθάρυνση της διαφορετικότητας των ανθρώπων και την κατανόηση των λαών μεταξύ τους.

Μέσα από την καλλιέργεια των γνωστικών, κοινωνικών και συναισθηματικών

όψεων της ανθρώπινης προσωπικότητας η τέχνη είναι σε θέση να ενεργοποιήσει την ικανότητά μας να στοχαστούμε και να αναστοχαστούμε για τον κόσμο και τον εαυτό μας αναγκαία προϋπόθεση για την απόκτηση αυτογνωσίας και την κατανόηση της ανθρώπινης συνθήκης.

Εξειδικεύοντας περισσότερο το θέμα μας στο χώρο της προσχολικής εκπαίδευσης, το Ε.Π.Π.Σ.μας περιγράφει τον γενικό σκοπό και τους επιμέρους σκοπούς ως ακολούθως. Γενικός σκοπός. «Στο νηπιαγωγείο η εικαστική αγωγή έχει ως γενικό σκοπό να φέρει το νήπιο σε επαφή με τα έργα τέχνης και την καλλιτεχνική δημιουργία, για να καλλιεργήσει την οπτική αντίληψη, την έκφραση, τις δεξιότητες, την δημιουργικότητα, τη φαντασία του και να το εισαγάγει στην καλαισθησία και την αισθητική κρίση».

Επιμέρους σκοποί: α) Μέσα από την καλλιτεχνική έκφραση και δημιουργία το νήπιο ευαισθητοποιείται να κατανοεί τις πολλαπλές όψεις των αντικειμένων και των καταστάσεων και να εκφράζει τις δικές του εμπειρίες και τα συναισθήματα.β) Μέσα από τη χρήση υλικών και μέσων αποκτά δεξιότητες που συμβάλλουν στην ψυχοκινητική του ανάπτυξη, στη δημιουργικότητα και την ωρίμανσή του σε επίπεδο πράξης, σκέψης, συμπεριφοράς, να αντιλαμβάνεται το νήπιο διαισθητικά την τέχνη ως τρόπο έκφρασης και επικοινωνίας των ανθρώπων και να υιοθετεί θετικές στάσεις απέναντι στα έργα τέχνης. γ) Μέσα από την καλλιέργεια της καλαισθησίας το νήπιο μαθαίνει διαισθητικά να διακρίνει το ωραίο και να το απολαμβάνει στη φύση , στο περιβάλλον και στα έργα τέχνης» (ο.π.1998, σελ.15).

Στη διδακτική μεθοδολογία των εικαστικών μαθημάτων οι σχεδιαστές του αναλυτικού προγράμματος επισημαίνουν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του μαθήματος σε σχέση με τα άλλα γνωστικά αντικείμενα και ειδικά αυτά των κλασικών επιστημών τα οποία παραδοσιακά τουλάχιστον αντιμετωπίζονταν μέσα από μια καθαρά νοησιαρχική και θετικιστική οπτική. Μας λένε λοιπόν τα εξής: «Οι αισθητικές αξίες μεταβάλλονται με εξαίρεση εκείνες που θεωρούνται κλασικές μαζί όμως με την υποκειμενική αισθητική , συχνά μεταβάλλεται και η αισθητική του περιβάλλοντος.

Τα μαθήματα δεν πρέπει να οδηγούν σε στερεότυπα, που εμποδίζουν την ανάπτυξη της δημιουργικότητας του ατόμου.Αντίθετα για να συγκροτήσουν τα παιδιά τις δικές τους αισθητικές αξίες θα πρέπει να προσεγγίζονται με ποικίλους τρόπους διδασκαλίας ώστε να αποκαλύπτονται και να αξιοποιούνται οι διαφορετικές απόψεις των καλλιτεχνών σήμερα αλλά και στις διάφορες στιγμές της ιστορίας».

Η προσπάθεια του Ε.Π.Π.Σ., να σχεδιάσει ένα πρόγραμμα εικαστικής αγωγής για το σύγχρονο ελληνικό σχολείο αποτέλεσε μια καινοτόμο αρχή εφόσον για πρώτη φορά στα εκπαιδευτικά χρονικά της χώρας μας διατίθενται στους μαθητές σχολικά εγχειρίδια που έχουν γραφεί με βάση τις αρχές του Ε.Π.Π.Σ.

Ο τρόπος προσέγγισης της τέχνης μέσα από μια ανθρωπολογική οπτική, ως μια μορφή γλωσσικού ιδιώματος που διαθέτει τους δικούς του κώδικες (χειρισμός οπτικών συμβόλων) αποτελεί σήμερα και την κρατούσα φιλοσοφία σχεδιασμού αναλυτικών προγραμμάτων εικαστικής αγωγής στις προηγμένες χώρες της υφελίου.

Το πρόβλημα όμως παραμένει ανοιχτό γιατί η τέχνη ως πεδίο γνώσης δεν μπορεί να περιγραφεί με τους όρους των φυσικών επιστημών δηλαδή μια ρασιοναλιστική-θετικιστική προσέγγιση. Αλλά και η ίδια η έννοια της τέχνης στις μέρες μας γίνεται όλο και περισσότερο ασαφής και αδύναμη έτσι που ο Gombrich καταλήγει στο

συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει τέχνη αλλά καλλιτέχνες.

«Κάποτε ήταν οι άνθρωποι που πήραν χρωματιστό χρώμα στα χέρια τους και σχεδίασαν στον τοίχο μιας σπηλιάς ένα βουβάλι. Σήμερα σχεδιάζουν αφίσες στους τοίχους. Δεν βλέπτε να ονομάζουμε όλες αυτές τις δραστηριότητες Τέχνη όσο θυμόμαστε πως η λέξη σημαίνει πολύ διαφορετικά πράγματα σε διαφορετικούς καιρούς και τόπους» (Ernst Gombrich, 1994, σελ.3).

Εφόσον καθίσταται προβληματική η περιγραφή του πεδίου της τέχνης, επόμενο είναι να καθίσταται προβληματικός και ο ορισμός της ταυτότητας του καθηγητή της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης. Είναι λοιπόν πρόδηλο ότι ο ρευστός και απροσδιόριστος χαρακτήρας της τέχνης υπονοεί μια παρόμοια προσέγγιση του μαθήματος της εικαστικής αγωγής. Τιθεται λοιπόν εδώ ως ζητούμενο μια εσωτερική λογική του μαθήματος της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης που προϋποθέτει και μια διαφοροποίηση στα μέσα και τις μεθοδολογίες αντιμετώπισής της.

Σύμφωνα με τον Gaillot, (2002, σελ70-72) το μάθημα της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης δεν αποτελεί ένα κλειστό τομέα αλλά ένα ανοιχτό πεδίο, όπου επικρατούν εντάσεις, μεικτές εκφράσεις και προβληματισμοί, ένα τόπο όπου καλλιτεχνική πρακτική και κουλτούρα νοούνται στο πλαίσιο μιας αμοιβαίας σχέσης. Η τέχνη, μας λέει, τοποθετείται σε ένα διαφορετικό πεδίο αυτό της αβεβαιότητας, «κάτι που δεν έχει καμία σχέση με τη γνώση του τι είναι ή ποιός κάνει τέχνη(...) ή με τη γνώση του τι μπορεί να θεωρηθεί ως συνέχεια ή ως απόκλιση, αλλά κάτι που έχει σχέση με το μη προφανές αυτού που ονομάζεται τέχνη μέσα στην κοινωνία».

Ο Gaillot μας συνιστά να οδηγηθούμε μέσα από την εμπειρία του καλλιτεχνικού εγχειρήματος στο στοχασμό αυτού του όλου στο πλαίσιο της ιδιαιτερότητας, της σχετικότητας και της ρευστότητας. Με άλλα λόγια αυτός μας προτρέπει να δούμε και να αντιμετωπίσουμε το μάθημα της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης, εξ αιτίας της ιδιόμορφης φύσης του, μέσα από «καλλιτεχνικά πρότυπα» και να το κατανοήσουμε ως «καλλιτεχνικό γεγονός».

Πρέπει εδώ να τονισθεί ότι η έννοια της απόκλισης ταυτίζεται με την αποκλείουσα ή ανοιχτή σκέψη, εγγενή ιδιότητα της καλλιτεχνικής διεργασίας και της δημιουργικότητας. Από καθαρά ψυχολογική και παιδαγωγική άποψη δημιουργικότητα και αποκλείουσα σκέψη ταυτίζονται. Είναι κοινός τόπος ότι το παραδοσιακό σχολείο και η κατεστημένη εκπαίδευση ευνοούν ένα μοντέλο εκπαίδευσης που θέτει ως προτεραιότητα την διδακτική γνωστικών αντικειμένων που δίνουν έμφαση στην ανάπτυξη λογικομαθηματικών και γλωσσικών ικανοτήτων εις βάρος μαθημάτων που στοχεύουν σε καλλιτεχνικές δεξιότητες. Οι ώρες της καλλιτεχνικής αγωγής που αποτελούσε μάθημα δεύτερης κατηγορίας, χρησιμοποιούν για να καλύψει ο δάσκαλος του δημοτικού την ύλη που δεν έβγαίνει στα μαθήματα πρώτης κατηγορίας. Δεν είναι τυχαίο ότι το παραδοσιακό σχολείο ως νεότερο μόρφωμα υπηρετεί ένα συγκεκριμένο κοσμοειδωλό που ταυτίζεται με δυό βασικές συνιστώσες της νεωτερικότητας. Τη ρασιοναλιστική λογική του εργαλειολόγου και τη λογική του έθνους-κράτους ως επίσημου ιδεολογήματος. Αμφότερα ευνοούν την επιβολή ενός τρόπου σκέψης θετικιστικού, γραμμικού, όπου η πραγματικότητα περιορίζεται σε ποσοτικοποιημένες σχέσεις αιτίου- αποτελέσματος και η σωστή απάντηση σε ένα πρόβλημα είναι μία και καθορισμένη. Το νεωτερικό σχολείο είναι ταυτισμένο με το κομφορμιστικό και την

συμμόρφωση σε κοινωνικά πρότυπα που αποβλέπουν στη ομοιογένεια και την ομοιομορφία, συνεπώς η επιβολή της συγκλίνουσας σκέψης αποτέλεσε μια από τις βασικές του προτεραιότητες.

Στις παγκοσμιοποιημένες κοινωνίες του σήμερα με έντονα τα σημάδια της μετανεοτερικότητας όπως η πολυπλοκότητα, η ρευστότητα, και η πολυμορφία, ο θεσμός του σχολείου αποδεικνύεται ατελέσφορος για την πραγμάτωση των αλλαγών που απαιτούν οι κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες των ημερών μας. Ο δάσκαλος της καλλιτεχνικής αγωγής βιώνει στο σχολείο μια συγκρουσιακή κατάσταση. Καλείται μέσα σε ένα παιδαγωγικό κλίμα κλειστής σκέψης, δηλ. μιας καρτεσιανής λογικής στεγανοποίησης των γνωστικών αντικειμένων, να διαχειριστεί ένα γνωστικό αντικείμενο ανοιχτής σκέψης, να συμβιβάσει δηλ. τη λογική της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης με τη λογική μαθημάτων που η συμβατότητά τους καθίσταται προβληματική με το μάθημα της καλλιτεχνικής αγωγής.

Πέρα τούτου, η μεταμοντέρνα κατάσταση θέτει τον δάσκαλο προ νέων προκλήσεων. Grosso modo αυτές αφορούν την διαχείριση της πληροφορίας στα σύγχρονα τεχνολογικά περιβάλλοντα, τον πολυπολιτισμικό χαρακτήρα των σύγχρονων κοινωνιών και ακόμα την διαχείριση εικονικών συμβόλων σε ένα οπτικό πολιτισμό. Το πρώτο σχετίζεται με τα αναλυτικά προγράμματα και τον όγκο της ύλης που μπορούν να περιέχουν, το δεύτερο με την ετερότητα που περιλαμβάνει η πολυπολιτισμικότητα και το τρίτο με τον εικονικό αναλφαριθμητισμό που διέπει το σύγχρονο σχολείο.

Το πρόβλημα λοιπόν δεν αφορά μόνο τον δάσκαλο των καλλιτεχνικών αλλά το σχολείο στο σύνολό του. Η κρίση ταυτότητας που αντιμετωπίζει ο δάσκαλος των καλλιτεχνικών αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης κρίσης που έχει να κάνει όχι μόνο με τη θέση και τον ρόλο του δασκάλου στο χώρο της εκπαίδευσης όσο και με τον θεσμό του σύγχρονου σχολείου στις μετανεοτερικές κοινωνίες του σήμερα. Το πρόβλημα παραμένει ανοιχτό, η ταυτότητα του δασκάλου είναι ένα ζητούμενο που τελεί υπό συνεχή διαπραγμάτευση.

Γ) Προετοιμάζοντας τον δάσκαλο της καλλιτεχνικής αγωγής. Η περίπτωση των δύο τμημάτων.

Από τη στιγμή που η εκπαίδευση των δασκάλων εντάχθηκε στις πανεπιστημιακές σπουδές, άλλαξε και η αντίληψη γύρω από την επαγγελματική κατάρτιση των εκπαιδευτικών. Ενώ η εκπαίδευση για τον παραδοσιακό δάσκαλο, τον απόφοιτο δηλ. των Ακαδημιών ασκούσαν πάνω σε μια εμπειρική βάση προσανατολισμένη σε ένα χειρωνακτικό-πρακτικό μοντέλο διδακτικής, από τη στιγμή που η επαγγελματική κατάρτιση του εκπαιδευτικού αποκτά ακαδημαϊκό χαρακτήρα, τίθεται πλέον ως απαίτηση η ανάγκη για μια «αναστοχαστική αντίληψη θεωρίας και πράξης» (Duncker. 2011, σελ163-168). Ο Duncker θεωρεί ότι ο δάσκαλος δεν μπορεί να λειτουργεί ως ένας απλός διαμεσολαβητής γνώσεων και ικανοτήτων. «Η εκπαίδευση, μας λέει, πρέπει να θεμελιώνεται στον ερευνητικό έλεγχο της παιδαγωγικής πράξης» και ταυτόχρονα αυτός οφείλει να είναι κάτοχος ενός «έθους διερευνητικής μάθησης».

Ένας λοιπόν άρτια μορφωμένος δάσκαλος πρέπει να συνδιάζει πρακτική εμπειρία και θεωρία χτίζοντας την πρώτη σε ένα καλό θεωρητικό υπόβαθρο.

Με βάση την παραπάνω αντίληψη προσανατολίζονται σήμερα τα παιδαγωγικά

τμήματα και σε ένα τέτοιο φιλοσοφικό πλαίσιο οργανώνουν τα προγράμματα σπουδών τους. Το παιδαγωγικό τμήμα προσχολικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας δεν αποτελεί εξαίρεση στον παραπάνω κανόνα.

Στον οδηγό σπουδών του τμήματος ο οποίος βασίζεται στο καταστατικό ίδρυσής του, περιγράφονται με σαφήνεια η φυσιογνωμία και οι στόχοι του.

«Ως κύριος σκοπός του τμήματος είναι η κατάρτιση στοχαζόμενων εκπαιδευτικών στη σύγχρονη διδασκαλία και έρευνα στο πλαίσιο νέων περιβαλλόντων μάθησης με την υποστήριξη νέων τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας, η προώθηση της θεωρίας και της έρευνας που αφορούν στην εκπαίδευση και στην αγωγή στην προσχολική και πρώτη παιδική ηλικία, η σύνδεση της παιδαγωγικής θεωρίας με την εκπαιδευτική πράξη σε διαφορετικά περιβάλλοντα και η κατάρτιση των φοιτητριών και των φοιτητών σύμφωνα με το μοντέλο του εκπαιδευτικού που ερευνά, στοχάζεται, αξιολογεί και αυτοαξιολογείται, δημιουργεί και σχεδιάζει» (Οδηγός σπουδών Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, σελ.59-60).

Στα γνωστικά αντικείμενα τα οποία περιέχονται στον οδηγό σπουδών υπάρχουν και ενότητες μαθημάτων που αναφέρονται στην τέχνη και την αισθητική αγωγή. Τα μαθήματα αυτά έχουν περισσότερο βιωματικό χαρακτήρα και βασική τους επιδίωξη είναι η απελευθέρωση της δημιουργικότητας των φοιτητών. Τονίζεται εδώ η διεπιστημονική τους προσέγγιση μέσα από την σύνδεσή τους με τα υπόλοιπα γνωστικά αντικείμενα. Έτσι οι υποψήφιοι δάσκαλοι έρχονται σε επαφή και με το φαινόμενο της τέχνης και των καλλιτεχνικών προϊόντων μέσα από την πρόσκτηση θεωρητικών και πρακτικών γνώσεων.

Στον οδηγό σπουδών του τμήματος περιέχονται συνολικά τέσσερα μαθήματα με αντικείμενο τις εικαστικές τέχνες και την διδακτική τους και είναι τα ακόλουθα:

1) Διδακτική των Εικαστικών Τεχνών στην Προσχολική Εκπαίδευση, Το παραπάνω μάθημα επιδιώκει την γνωριμία των φοιτητριών-ών με τις σύγχρονες θεωρητικές αντιλήψεις της Διδακτικής των εικαστικών Τεχνών στοχεύοντας στη συγκρότηση αντιλήψεων γύρω από την διδασκαλία του μαθήματος που θα τους επιτρέψει « να είναι σε θέση να αναλύουν, σχεδιάζουν, εφαρμόζουν και αξιολογούν αναλυτικά προγράμματα εικαστικής αγωγής, τα οποία θεωρούνται βασικά στον τομέα της Προσχολικής Εκπαίδευσης».

Ως αναφορά το περίγραμμα του μαθήματος, παρουσιάζονται εδώ οι διαφορές μεταξύ διδακτικής και διδασκαλίας των Εικαστικών Τεχνών και γίνονται αναφορές στην ελεύθερη και καθοδηγούμενη προσέγγιση διδασκαλίας με στόχο την γνωριμία από τους φοιτητές των σύγχρονων τάσεων γύρω από την έρευνα και την εκπαίδευση στο πεδίο της τέχνης. Γίνονται επίσης αναφορές στο παιδικό σχέδιο και τα στάδια εξέλιξής του εστιάζοντας κυρίως στα μορφολογικά του στοιχεία. Περιέχονται ακόμα στοιχεία χρωματολογίας και τεχνικές χρήσεως των χρωμάτων με αναφορές στην ιστορία της τέχνης.

2) Ειδικά θέματα της Διδακτικής των Εικαστικών Τεχνών. Σ' αυτό το μάθημα οι στόχοι και το περίγραμμά του είναι παρόμοια με το προηγούμενο, εμπλουτίζεται όμως με καινούργια θέματα όπως η εικονογράφιση κειμένων από τη λογοτεχνία την ποίηση

τις φυσικές επιστήμες κ.λ.π. και το πέρασμα στην μελέτη του τρισδιάστατου χώρου με ασκήσεις ανάγλυφων και ολόγλυφων μορφών. Γίνεται επί πλέον εμβάθυνση σε ζητήματα χρωματολογίας και τεχνικών με απλά χρωστικά υλικά και παρουσιάζονται ακόμα και κάποιες απλές μέθοδοι τυπώματος μέσα από την ανάλυση στοιχείων χαρακτηριστικής.

3) Διδακτική της Κεραμικής Τέχνης. Το καλλιτέχνημα αποτελεί ταυτόχρονα και τέχνημα και μέσα από την γνώση της κεραμικής αναδύεται η εφαρμοσμένη πλευρά των καλών Τεχνών και η χρηστική λειτουργία της τέχνης. Η τέχνη αποτελεί και μια χειρονακτική δραστηριότητα και οι φοιτητές μαθαίνουν να αντλούν ευχαρίστηση μέσα από την δημιουργία κεραμικών αντικειμένων από την στιγμή που αυτά συλλαμβάνονται ως ιδέες έως και την τελική τους ολοκλήρωση.

4) Εικαστικές Τέχνες και Νέες Τεχνολογίες. Εδώ γίνεται σύζευξη νέων τεχνολογιών και έργου τέχνης μέσα από την προσέγγιση του έργου τέχνης με τη χρήση εξειδικευμένου λογισμικού και δια-δικτυακών τόπων. Στη συνέχεια επιχειρείται να αναδειχθεί η συνάφεια έργου τέχνης και παιδικού σχεδίου μέσα από τη σύγκριση και ανάδειξη δομών και μορφολογικών στοιχείων.

Με διαφορετικό τρόπο προσεγγίζεται το πρόβλημα της κατάρτισης δασκάλων εικαστικής αγωγής στο Τμήμα Πλαστικών Τεχνών και Επιστημών της Τέχνης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Βασικός στόχος του τμήματος δεν είναι προετοιμασία δασκάλων αλλά η παραγωγή καλλιτεχνών. Όπως αναφέρεται και στον οδηγό σπουδών του τμήματος (<http://arts.uoi.gr>). «Η αποστολή του τμήματος Πλαστικών Τεχνών είναι να καλλιεργεί και να προάγει τις εικαστικές τέχνες με την ακαδημαϊκή και εφαρμοσμένη διδασκαλία και να παρέχει στους φοιτητές τα απαραίτητα εφόδια που εξασφαλίζουν την άρτια επιστημονική, καλλιτεχνική και επαγγελματική τους σταδιοδρομία, να εκπαιδεύει τους φοιτητές στην ιστορία και θεωρία της τέχνης και να προάγει την αισθητική αγωγή και την ανάπτυξη της κριτικής και έρευνας, μέσα από τις εργαστηριακές και θεωρητικές σπουδές των εικαστικών τεχνών.»

Από το δεύτερο έτος οι φοιτητές επιλέγουν θεωρητική ή εικαστική κατεύθυνση όπου η δεύτερη θα τους οδηγήσει αντίστοιχα στην εξειδίκευσή τους στη ζωγραφική ή την γλυπτική. Ακολουθούν λοιπόν ένα πρόγραμμα παρόμοιο με αυτό των άλλων σχολών καλών τεχνών της χώρας μας. Επιπλέον στον οδηγό του τμήματος τονίζεται η αξία της σύζευξης της πράξης με τη θεωρία έτσι που «Το πρόγραμμα σπουδών της κατεύθυνσης των εικαστικών τεχνών, καταρτίστηκε με βάση την αντίληψη ότι ο σύγχρονος καλλιτέχνης πρέπει να έχει επαρκή γνώση βασικών εννοιών της ιστορίας και θεωρίας της τέχνης. Επιπροσθέτως παρακολουθεί μαθήματα που αφορούν την παιδαγωγική, την ψυχολογία και την διδακτική της τέχνης».

Η παιδαγωγική επάρκεια των φοιτητών του τμήματος παρέχεται όπως και στις άλλες σχολές του πανεπιστημίου, των οποίων οι απόφοιτοι θα προσανατολιστούν στο χώρο της εκπαίδευσης. Οι φοιτητές του τμήματος οφείλουν για την παιδαγωγική τους πιστοποίηση να έχουν παρακολουθήσει μια σειρά από βασικά παιδαγωγικά μαθήματα που είναι τα ακόλουθα: 1) Σχολική παιδαγωγική, 2) διδακτική της τέχνης, 3) Μουσειοπαιδαγωγική και 4) Εκπαιδευτική ψυχολογία, μάθημα που δίνεται με

ανάθεση από το τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Σκιαγραφώντας εν συντομία το περίγραμμα των παραπάνω μαθημάτων, το μάθημα της Σχολικής παιδαγωγικής έχει εδώ κυρίως εισαγωγικό χαρακτήρα με το να εξοικειώσει τους φοιτητές με βασικές έννοιες της παιδαγωγικής επιστήμης, μέσα από την αποσαφήνιση όρων και εννοιών όπως αυτές της αγωγής, της εκπαίδευσης και της παιδείας. Η έννοια της εκπαίδευσης ως κοινωνική λειτουργία σε συνάρτηση με το φαινόμενο του πολιτισμού και της κουλτούρας, (Επιπολιτισμός- προσπολιτισμός, κοινωνικοποίηση), η σημασία της μάθησης στην παιδαγωγική πράξη καθώς και ο ρόλος του θεσμού στις προνεοτερικές, νεοτερικές και μετανεοτερικές κοινωνίες, (κοινωνίες της ύστερης νεοτερικότητας) αποτελούν ζητήματα της υπό ανάπτυξη ύλης.

Με συνοπτικό τρόπο δίνονται στους φοιτητές στοιχεία από την ιστορία της παιδαγωγικής σκέψης και την εξέλιξη των παιδαγωγικών επιστημών με την παρουσίαση και ανάλυση του έργου των σημαντικότερων παιδαγωγών αλλά και κινημάτων και τάσεων που συνέβαλαν στην ανάπτυξη του παιδαγωγικού στοχασμού, παίρνοντας ως αφετηρία τον Comenius και τους διαφωτιστές για να καταλήξουμε στις μέρες μας στις θεωρίες της αποδόμησης, της πολυπροοπτικότητας και του παιδαγωγικού κονστрукτιβισμού.

Διερευνώνται ακόμα ζητήματα που απασχολούν την σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα και αποτελούν σημαντικό μέρος του παιδαγωγικού προβληματισμού των ημερών μας όπως η πολυπολιτισμικότητα και η διαπολιτισμική εκπαίδευση καθώς επίσης και θέματα που αφορούν στις νέες τεχνολογίες και νέα τοπία μάθησης που αλλάζουν τον τρόπο οργάνωσης και αντιμετώπισης της μαθησιακής ύλης, μέσω της διαθεματικής της διάταξης και της βιωματικής μάθησης (μέθοδος project).

Στο μάθημα της Διδακτικής της Τέχνης τίθεται ως στόχος η μεταφορά της καλλιτεχνικής εμπειρίας από τους φοιτητές του τμήματος και αυριανούς δασκάλους της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης στο χώρο της σχολικής τάξης.

Η διδακτική της Τέχνης ως γνωστικό αντικείμενο, αποτελεί συνέχεια της σχολικής παιδαγωγικής ως μια εξειδικευμένη γνώση που αποβλέπει στην καλλιτεχνική ανάπτυξη του μαθητή και την μύησή του στο πεδίο των τεχνών.

Μέσα από το περίγραμμα που περιέχεται στον οδηγό σπουδών, τονίζεται η αξία της γνώσης της καλλιτεχνικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, η κατανόηση των διαφόρων μορφών τέχνης και η συνειδητοποίηση του κοινωνικού ρόλου της τέχνης που όλα μαζί συμβάλλουν στην ολοκλήρωση της προσωπικότητας του μαθητή.

Πρέπει εδώ να αναφερθεί η σημασία της τέχνης στην ανάπτυξη γνωστικών όψεων της προσωπικότητας του μαθητή, της δημιουργικότητας μέσω της ανάπτυξης της αποκλεινουσας σκέψης και ακόμα στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων και της ενσυναίσθησης καθώς και της καλλιέργειας ασυνείδητων μορφών κοινωνικής ολοκλήρωσης (ψυχανάλυση και τέχνη).

Δεν πρέπει εδώ να παραλείψουμε ότι στο περιεχόμενο των θεματικών περιέχεται και η παιδική ηλικία μέσα από τη διερεύνηση του παιδικού ιχνογραφήματος και την εξέλιξη του παιδικού σχεδίου.

Στο μάθημα της Μουσειοπαιδαγωγικής διερευνάται ο εκπαιδευτικός ρόλος του μουσείου ως παροχή εναλλακτικής γνώσης απέναντι στις υφιστάμενες γνώσεις που παρέχονται από το σχολείο αλλά και το μουσείο ως μορφή ψυχαγωγίας. Γίνεται

πειραματισμός με νέες μορφές πρόσκτησης της γνώσης και νέα θεωρητικά μοντέλα μάθησης και επικοινωνίας, στοιχεία από την πολιτισμική και οπτικοακουστική εκπαίδευση, τη διδακτική της τέχνης και της ιστορίας. Διατυπώνονται επίσης οι θεωρητικές προσεγγίσεις και οι εμπειρικές αναλύσεις των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Ως αναφορά το μάθημα της εκπαιδευτικής ψυχολογίας οι στόχοι και το περίγραμμα παρέχονται από τον εκάστοτε διδάσκοντα του τμήματος της Δημοτικής Εκπαίδευσης.

Κλείνοντας την παραπάνω ενότητα, μέσα από την περιγραφή της φυσιογνωμίας των δύο τμημάτων αποτυπώνονται με σαφήνεια οι προσεγγίσεις αμοτέρων, αναφορικά με το θέμα της κατάρτησης των δασκάλων καλλιτεχνικής εκπαίδευσης. Εκ των ανωτέρω διαφαίνεται ότι δεν αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση, ο δάσκαλος να είναι και καλλιτέχνης για να διδάξει σε παιδιά της προσχολικής ηλικίας. Αποτελεί όμως απαραίτητη συνθήκη η απόκτηση μιας καλλιτεχνικής κουλτούρας ικανής να τον βοηθήσει να εισαγάγει τα παιδιά στην καλλιτεχνική διεργασία και εμπειρία. Όσο για τον καλλιτέχνη παιδαγωγό, στερείται της κατάλληλης γνώσης που θα του επέτρεπε να λειτουργήσει ως επαγγελματίας παιδαγωγός στο νηπιαγωγείο. Από την άλλη όμως καλλιτέχνες και δάσκαλοι της προσχολικής εκπαίδευσης συναντώνται σε κοινούς χώρους επαγγελματικής δράσης όπως εικαστικά εργαστήρια, μουσεία, κ.λ.π.

Και εδώ θεωρούμε ότι τόσο οι καλλιτέχνες παιδαγωγοί, όσο και οι νηπιαγωγοί, μπορούν να αποβούν αποτελεσματικοί λειτουργώντας συμπληρωματικά ο ένας με τον άλλο έχοντας επίγνωση των επαγγελματικών ορίων που τους επιβάλλουν οι υποχρεώσεις και οι επαγγελματικές τους αρμοδιότητες.

Δ) Συμπεράσματα

Συνοψίζοντας στα παραπάνω, συνάγεται ότι δεν υπάρχουν συγκεκριμένα θεωρητικά μοντέλα που είναι σε θέση να περιγράψουν με σαφήνεια τον ιδεώδη τύπο του εκπαιδευτικού. Στο έργο του Dunccker επιχειρείται μια τυπολογία μοντέλων, αρχίζοντας από το χειρωνακτικό-πρακτικό μοντέλο εκπαίδευσης που αποτελεί μια προ-θεωρητική προσέγγιση της παιδαγωγικής πράξης για να περάσουμε στη συνέχεια σε μοντέλα που διακρίνονται για τον κλειστό ή ανοιχτό χαρακτήρα τους. Αυτός τονίζει, ότι η εκάστοτε θεωρία και πράξη που εμπεριέχεται σ' αυτά παραπέμπει σε ένα διαφορετικό σκοπό. (Dunccker, ο.π. σελ.187-195). «Οι θεωρητικές θέσεις έχουν διαφορετικού βαθμού ισχύ, εμπεριέχουν διαφορετικές μορφές περιορισμού της πολυπλοκότητας, εμπεριέχουν διαφορετικές έννοιες δράσης και δημιουργούν, κάθε φορά, μια διαφορετική αντίληψη για το επάγγελμα του δασκάλου και τον τρόπο εκπαίδευσής του.» Κανένα από τα μοντέλα, μας λέει, δεν μπορεί να αξιώσει γενική ισχύ. Ως αναφορά τη δική μας περίπτωση, η προσχολική εκπαίδευση δεν ευνοεί τεχνολογικά-εργαλειακά ή επιστημονικά μοντέλα εξειδίκευσης κλειστού τύπου. Τα γνωστικά αντικείμενα διαχέονται το ένα μέσα στο άλλο και η διαθεματικότητα αποτελεί εγγενές στοιχείο της προσχολικής εκπαίδευσης. Μια εκπαίδευση ανοιχτού τύπου στο σύγχρονο νηπιαγωγείο θα ήταν πλήρως εναρμονισμένη με τα επιστημονικά δεδομένα μιας μετανεωτερικής αντίληψης για το σχολείο.

Η παιδαγωγική πράξη ιδωμένη μέσα από μια «καλλιτεχνική ματιά» ως μια φαινομενολογική, κονστρουκτιβιστική και πολυπροοπτική διαδικασία θα μπορούσε εν δυνάμει να γίνει η εφετηρία για μια ουσιαστική και συνεχή μεταρύθμιση σύνολης της εκπαίδευσης στη χώρα μας. Αυτή θα μπορούσε να αποβλέπει προς δύο σκοπούς.

Ο πρώτος αφορά στον οπτικό πολιτισμό της εποχής μας και την δυνατότητα της προσχολικής εκπαίδευσης να αναπτύξει συμπληρωματικά με τον λεκτικό και τον οπτικό λόγο. «Η όραση έρχεται πριν από τις λέξεις. Το παιδί κοιτάζει και αναγνωρίζει πριν μπορέσει και μιλήσει». (Berger, 1986 σελ.7). Στοχαζόμενοι πάνω στην ετυμολογία των λέξεων «θεωρία» και «ιδέα» που έχουν ως προέλευση τις λέξεις «όραση» και «ορώ», κατανοούμε την σημασία της οπτικής σκέψης ως βασικού δομικού στοιχείου στην οργάνωση της γνωστικής εμπειρίας του παιδιού.

Ο δεύτερος σχετίζεται με τον πολυπολιτισμικό χαρακτήρα των σύγχρονων κοινωνιών και τη διαχείριση της ετερότητας που αποτελεί και το ζητούμενο για τις ανοιχτές δημοκρατικές κοινωνίες του σήμερα. Ο καλλιτεχνικός λόγος ως επικοινωνιακό γεγονός αποτελεί ένα ισχυρό μέσο κοινωνικοποίησης και ανάπτυξης διαπροσωπικών σχέσεων του παιδιού, μέσα από την καλλιέργεια της ενσυναίσθησης και της συναισθηματικής νοημοσύνης. Κατά ακολουθίαν, η τέχνη ως δυνατότητα ανακάλυψης του άλλου και του εαυτού αποτελεί ίσως και τον συντομότερο δρόμο για το άνοιγμα στην ανθρωπινότητά μας, ένας στόχος δύσκολος αλλά όχι ατελέσφορος για την πραγμάτωση της δημοκρατίας. Το εκπαιδευτικό περιβάλλον στα δύο τμήματα παρέχει τα εχέγγυα για μια κατάρτιση άρτια εκπαιδευμένων δασκάλων. Μένει να διαπιστωθεί στην πράξη.

Βιβλιογραφικές αναφορές.

Berger John.(1986) Η εικόνα και το βλέμμα, Οδυσσέας, Αθήνα.

Duncker Ludwig.(2011). Θεωρία του Δημοτικού Σχολείου, Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη.

Gaillot A. Bernard.(2002). Πλαστικές τέχνες- Στοιχεία μιας διδακτικής κριτικής. Νεφέλη, Αθήνα.

Gombrich H. Ernst.(1994). Ιστορία της τέχνης .Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνικής Τράπεζας, Αθήνα.

Thornton Alan.(2005). The Artist Teacher as reflective practitioner. National Society for Education in Art and Design (NSEAD)/Blackwell Publishing Ltd 2005.

Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών Αισθητικής Αγωγής. (Εικαστικά-Θεατρική- Μουσική Αγωγή), Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ΕΠΠΣ, 1998, Αθήνα.

Οδηγός Σπουδών Παιδαγωγικού Τμήματος Προσχολικής Αγωγής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (www.uth.gr).

Οδηγός Σπουδών Τμήματος Πλαστικών Τεχνών και Επιστημών Τέχνης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων (<http://arts.uoi.gr>).

Περίληψη

Το παιδαγωγικό ενέργημα ορίζεται και αναπτύσσεται μέσα από την αλληλεπίδραση δασκάλων, περιεχομένων σπουδών και μαθητών. Συνεπώς η παιδαγωγική

συγκρότηση της φυσιογνωμίας του εκπαιδευτικού αποτελεί βασική προϋπόθεση για την τέλεση του διδακτικού έργου και την εκπλήρωση του ρόλου που ο θεσμός της εκπαίδευσης αναλαμβάνει στις σύγχρονες κοινωνίες.

Στο ερώτημα ποιό θα μπορούσε να είναι το περίγραμμα του σύγχρονου εκπαιδευτικού με τις μορφές μέσα από τις οποίες αυτό σκιαγραφείται στα προγράμματα σπουδών των ελληνικών σχολείων αλλά και τις ιδιαιτερότητες που προβάλλουν σε δύο πανεπιστημιακά τμήματα που έχουν αναλάβει την προετοιμασία δασκάλων για την καλλιτεχνική αγωγή, το κάθε ένα με σαφώς διαφορετικούς προσανατολισμούς, (το πρώτο προετοιμάζει νηπιαγωγούς, το δεύτερο παράγει καλλιτέχνες) επιχειρεί να απαντήσει η παρούσα εισήγηση.

Αναδεικνύονται εδώ μέσα από τις ιδιαιτερότητες του κάθε τμήματος οι ομοιότητες και οι διαφορές του περιεχομένου των γνωστικών αντικειμένων που αφορούν στην παιδαγωγική κατάρτιση και επάρκεια των υποψηφίων εκπαιδευτικών αλλά και οι κοινόι τους στόχοι στη διαμόρφωση μιας παιδαγωγικής για το πρόσωπο που θα αποβλέπει στη διαπαιδαγώγηση μιας ηθικής και μιας κουλτούρας « δημοκρατικού ιδεώδους» που θα είναι σε θέση να καταστήσουν τους μαθητές να λειτουργήσουν ως άτομα σε δημοκρατικές κοινωνίες στο παρόν και το μέλλον.

Abstract

Preparing schoolteachers for the artistic education of the children of preschool age. A comparative investigation of the course of the artistic education in the Pedagogic Department of Preschool Education of University of Thessaly and Department of Plastic Arts of University of Ioannina. Pedagogic energima is fixed and is developed through the interaction of schoolteachers, content of study and students. Consequently, the pedagogic constitution of profile of teacher constitutes basic condition for the performance of instructive work and the achievement of the role that the institution of education undertakes in the modern societies. In the question what could be the outline of modern teacher with the forms through which it is described out in the programs of study of Greek schools but also with the particularities that appear in two academic departments that have undertaken the preparation of schoolteachers for the artistic education, each one with of course different orientations, (the first prepares nursery teachers, the second produces artists) attempts to answer the present proposal. Here they emerge through out the particularities of each department the resemblances and the differences of content of cognitive objects that they concern in the pedagogic training and sufficiency of candidate teachers but also their common objectives in the configuration of a pedagogical method for the person that will aim at the education of an ethics and a culture of a “democratic ideal” that will be in position to render the students in order to function as individuals in democratic societies in the present and in the future.